

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ

УДК 658.5

JEL Classification Q 14

DOI 10.33111/EE.2021.46.BorovikL_TanklevskaN_ShumakovV

L. Borovik

*Doctor of economics,
associate professor, Department
of economic and finance,
Kherson State agrarian
and economic University*

Л.В. Боровик

*Доктор економічних наук,
доцент, доцент кафедри
економіки та фінансів
Херсонський державний
аграрно-економічний університет*

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-7200-0497>

N. Tanklevska

*Doctor of Economic Sciences,
Professor, Professor
of Economics
and Finance Department
Kherson State agrarian
and economic University*

Н.С. Танклевська

*Доктор економічних наук,
професор, професор кафедри
економіки та фінансів
Херсонський державний
аграрно-економічний університет*

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-2906-4051>

V. Shumakov

*applicant of the third
(educational-scientific, PhD)
level
Kherson State agrarian
and economic University*

В.О. Шумаков

*здобувач третього
(освітньо-наукового, PhD) рівня
Херсонський державний
аграрно-економічний
університет*

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-8604-0614>

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ЯКІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто питання впливу інновацій на якість управління інвестиціями. Визначено регулятивні дії держави щодо підтримки малих і середніх виробничих структур і наукових установ.

Проаналізовано напрями стимулювання інноваційної діяльності аграрних формувань. Доведено, що створення спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку дасть змогу застосувати інноваційні технології підприємствам на проблемних територіях, сприятиме підвищенню рівня їх конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиції, інновації, управління, аграрні підприємства, маркетинг, контролінг.

THE INFLUENCE OF INNOVATION ON THE QUALITY OF INVESTMENT MANAGEMENT

ANNOTATION. The economic and social crisis, as well as the consequences of the coronavirus pandemic, have negatively affected the development of agricultural enterprises in recent years. Restructuring of the agricultural sector of the economy should be large-scale innovation. The development of the agricultural sector should be based on an innovative model of economic growth.

The innovative component of investment flows has an impact on raising the level. Applying modern technologies, they gain significant advantages over their competitors, make extra profits, influence the formation of prices for agricultural products. Therefore, large integrated production structures are trying to work closely with research institutions.

Carrying out a comprehensive reform of the agricultural sector of the economy, it is necessary to take into account that the directions of stimulating innovation of agricultural formations should take into account the specifics of economic development of each region, create conditions for additional investment in innovation programs.

The effectiveness of investment flow management depends on the quality of calculations of the needs of the economy in investment funds, the use of innovative developments and recommendations of scientists, the use of modern information technology in the economy management system, maintaining relationships with government agencies. Thanks to such innovative systems as controlling, public administrations can quickly monitor the timeliness of contractual obligations between all participants in the investment process and the efficient use of investment potential by agricultural entities in the region, improve the investment climate and increase investment attractiveness.

In order to improve the quality of investment management in agricultural development, coordination of relations between investors and recipients of investment, transparency of investment capital in the regions, it is advisable to create specialized management institutions that would manage investment potential and innovation and investment programs of the agricultural sector.

KEYWORDS: investments, innovations, management, agricultural enterprises, marketing, controlling.

Вступ. Економічна та соціальна кризи, а також наслідки коронавірусної пандемії негативно вплинули в останні роки на розвиток аграрних підприємств. Перебудова аграрного сектору економіки повинна мати масштабний інноваційний характер, а не бути звуженою і стосуватись небагатьох аграрних формувань, які в кінцевому рахунку не зможуть забезпечити економічне та соціальне зростання галузі. В цей складний час назріла потреба у здійсненні комплексної реформи аграрного сектору економіки країни та покращенні якості управління інвестиціями у розвиток сільського господарства.

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження методологічних основ впливу інновацій на якість управління інвестиціями в агроформуваннях.

Результати. Проблема впливу інновацій на якість управління інвестиціями у сільському господарстві досліджувалася такими вченими, як І.О. Бланк, В.М. Гужва, О.І. Дацій, К.Ф. Ковальчук, В.С. Пономаренко, М.П. Федоренко та багатьох інших.

Розвиток сільськогосподарської галузі повинен ґрунтуватись на інноваційній моделі економічного зростання. Підтвердженням цього є висновки вчених, які стверджують, що високорозвиненим виробництвом є таке, коли воно на 2/3 приростає за рахунок впровадження інноваційних технологій і на 1/3 — за рахунок інших факторів. Як складова частина аграрної політики держави, інноваційна політика реалізується за такими напрямками [1]:

- загальне структурування інноваційної системи АПК;
- управління інноваційними процесами та стимулювання їх розвитку через формування стійкого організаційно-економічного механізму;
- забезпечення нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності.

Ні в кого не виникає сумніву, що подальший розвиток сільськогосподарського виробництва залежить від державної інноваційно-інвестиційної політики, науково-технічного й інформаційного потенціалу, рівня розвитку комерційної діяльності наукових успіхів і вищих навчальних закладів, якості трудових і виробничих ресурсів. Тільки враховуючи ці чинники можливо здійснити перебудову над витратного й малоефективного аграрного виробництва, перейти на інноваційну модель розвитку сільськогосподарської галузі [2].

Інноваційна складова інвестиційних потоків впливає на підвищення рівня їх якості та ефективність використання інвестицій інвестодержувачами. Застосовуючи сучасні технології вони

здобувають суттєві конкурентні переваги над своїми супротивниками, отримують надприбутки, впливають на формування цін на продукцію аграрного походження. Тому великі інтегровані виробничі структури намагаються тісно співпрацювати з науковими установами, частково або повністю фінансуючи розробку вигідних для свого економічного розвитку технологій [3]. Враховуючи те, що на сьогоднішній день, багато малих і середніх виробничих структур не в змозі залучатись до активного фінансування інноваційних розробок, але прагнуть до їх впровадження, держава повинна регулятивними діями підтримувати їх і наукові установи здійснюючи заходи у напрямі:

- прямого державного фінансування наукоємних технологій і цільових інноваційних програм розвитку того чи того сектору аграрної галузі;

- непрямого державного фінансування загальнодержавних і регіональних інноваційних програм, шляхом надання податкових канікул, пільгового кредитування та страхування, часткової компенсації вартості лізингових послуг, підготовки і перепідготовки кадрів, створення інноваційної інфраструктури;

- бюджетного фінансування розвитку інноваційних проектів, аграрної науки і освіти, соціальної сфери у сільській місцевості;

- відновлення і збільшення пільгового оподаткування для аграрних виробничих формувань, які активно здійснюють інноваційно-інвестиційну діяльність;

- створення сприятливих умов для проведення науковцями дослідницької діяльності безпосередньо на підприємствах АПК;

- запровадження спеціальних грантів і створення ефективної системи стимулювання для молодих науковців, які здійснюють наукову діяльність безпосередньо на підприємствах, з метою прискорення впровадження у виробництво результатів наукових досліджень.

Слід відзначити, що наука відіграла вирішальну роль в економічному зростанні усіх без винятку високорозвинених країн світу. Так, у США ще у 1862 році були прийняті закони, які виділили науку в окремий сектор економіки та була сформована служба впровадження сільськогосподарських знань (Extension service). У кожній з європейських країн, як і в США, виробляється власна науково-технічна політика, ефект якої підсилюється за рахунок загальної стратегії розвитку науки ЄС [4].

Здійснюючи комплексну реформу аграрного сектору економіки країни, необхідно брати до уваги те, що напрями стимулювання інноваційної діяльності аграрних формувань повинні врахову-

вати специфіку економічного розвитку кожного окремого регіону, створювати умови для додаткового інвестування інноваційних програм. Звільнення від оподаткування прибутку комерційних банків, які кредитують інноваційні проекти та звільнення від оподаткування частини прибутків, що спрямовуються підприємствами АПК на науково-технічний розвиток, слугуватиме мотивацією до збільшення власних і запозичених коштів у загальній сумі інвестицій що спрямовуються на розширення виробничих потужностей [5]. А звільнення від імпортного мита на наукоємне та високотехнологічне устаткування сприяло б прискореному впровадженню інноваційних енергозберігаючих технологій. Необхідно звернути особливу увагу на розвиток сільського господарства у депресивних регіонах, які є до того ж, як правило, й екологічнонебезпечними. Позики та кредити, які надає держава підприємствам у таких регіонах, повинні мати мінімальні відсоткові ставки [6]. Аграрні формування різної форми власності повинні отримувати від держави спеціальні гранти на технічне переоснащення та впровадження інноваційних технологій. Фінансові та фіскальні пільги, спрощена процедура реєстрації підприємств, сприятливі умови здійснення підприємницької діяльності позитивно вплинули б на розвиток малого й середнього бізнесу на депресивних територіях. Створення спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку дасть змогу застосувати інноваційні технології підприємствам на проблемних територіях, сприятиме підвищенню рівня їх конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць.

Модель інноваційного розвитку сільського господарства потребує нових методів і механізмів управління фінансовими ресурсами, господарським комплексом, науковою діяльністю, що відповідає запитам ринкової економіки. Тому одним з основних завдань, яке стало перед органами влади і науковцями — це активне впровадження у регіонах служби маркетингу [7].

Маркетинг — це ринкова концепція управління виробничо-збутової та науково-технічної діяльності підприємств, яка направлена на вивчення ринка і економічної кон'юнктури, попиту споживачів і задоволення його постачання [8]. Отже, під маркетингом у сільськогосподарському виробництві слід розуміти таку систему внутрішньогосподарського управління, яка вивчає попит на ринку для орієнтації діяльності аграрних підприємств на виробництво у відповідних обсягах конкурентоспроможних видів сировини і готових до споживання продуктів харчування та надання якісних послуг.

Впровадження служби маркетингу є необхідною умовою просування сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань у бік ринкових перетворень. Для цього необхідна фахова підготовка кадрів і немалі фінансові витрати. В межах інтегрованих формувань служба маркетингу може бути єдиною для всіх учасників об'єднання.

На даному етапі розвитку аграрної галузі гостро стоїть проблема впровадження у сільськогосподарське виробництво таких інноваційних інформаційних систем, які б сприяли покращенню якості управління. Не дивлячись на те, що цій проблемі присвячено багато наукових праць, до цього часу практично відсутні теоретичні і практичні розробки, які б відповідали вимогам сучасного управління аграрним виробництвом. Наші спостереження показують, що діючі системи інформаційного забезпечення на більшості аграрних підприємств мають такі недоліки, як: відсутність системи виробничо-фінансового планування; невпорядкованість звітів; не узагальненість інформації структурних підрозділів; відсутність інформації щодо використання інвестиційного потенціалу структурними підрозділами та ін. Дотепер не набула поширення система управлінського обліку, що унеможливує ефективне управління великими підприємствами. Цінність управлінського обліку полягає у тому, що він дозволяє:

- здійснювати калькулювання собівартості продукції та послуг;
- надавати інформацію про результати господарчої діяльності окремих підрозділів підприємства;
- здійснювати прогнозування та планування виробничої діяльності;
- ефективно управляти економічними проектами;
- реалізовувати стратегію економічного розвитку підприємства.

Система управлінського обліку буде ефективно функціонувати при єдиному підпорядкуванні; чіткому розподілі функціональних повноважень; простоті організації системи; впровадженні комп'ютеризованих засобів збору та обробки облікової інформації.

Управлінський облік, задовольняючи запити внутрішньогосподарської управлінської ланки, зовсім не пристосований до умов співпраці господарюючих суб'єктів у рамках інтегрованих об'єднань, які мають не тільки спільну виробничу і соціальну інфраструктуру, а й спільні цілі і мету свого економічного розвитку як у найближчу, так і віддаленішу перспективу. Уже тепер, коли

зростає потяг товаровиробників до кооперації та інтеграції, потрібна нова система обліку й інформації, яка б повністю задовольняла потреби системи управління інтегрованих об'єднань. Однією з таких систем може бути контролінг, який поєднує у собі планування, облік, аналіз, контроль, управління інформаційними потоками, розробку рекомендацій для прийняття управлінських рішень з метою досягнення поставлених цілей [9, 10]. Основними мотиваціями впровадження інноваційних систем управління з використанням контролінгу є:

- несприятливе конкурентне середовище для розвитку аграрного виробництва;

- постійні зміни на ринках виробництва й реалізації сільгосппродукції, необхідність швидкого пристосування до мінливих умов ринкового середовища;

- несвоєчасність отримання інформації про швидкість просування продукції конкуруючими підприємствами на ринках збуту;

- застарілі методи збору інформації, планування, контролю, обліку, аналізу, які не дозволяють своєчасно забезпечувати керівництво агроформування необхідною інформацією з метою прийняття дієвих управлінських рішень;

- наявність фактів дублювання окремих елементів управління спеціалістами господарства, що призводить до конфліктних ситуацій та погіршення морально-психологічного клімату у колективі.

Контролінг, як інструмент оперативного і стратегічного управління аграрним виробничим формуванням, повинен сприяти:

- покращенню якості оперативного і стратегічного управління підприємством;

- формуванню та ефективному використанню фінансових ресурсів;

- виявленню нових джерел інвестування та напрямів раціонального використання інвестиційних ресурсів;

- своєчасному виявленню ризиків господарської діяльності підприємства та загроз з боку конкурентів;

- поетапному досягненню стратегічної мети.

Світовий досвід показує, що для формування стратегії виходу з кризи та попередження дії негативних явищ у економіці, насамперед необхідна діагностика економічного стану підприємства. Здійснюючи діагностичний аналіз підприємства з врахуванням змін фінансово-економічних показників за відповідний період, система контролінгу дозволяє своєчасно виявити і усунути недоліки у фінансовій діяльності, відшукати резерви збільшення

обсягів інвестиційних потоків, які постійно змінюються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників і здійснити моделювання розвитку підприємства на майбутній період.

Планування в системі контролінгу дає можливість завчасно сформулювати порядок дії підприємства, врахувати весь комплекс факторів, який буде забезпечувати його ефективне функціонування, більш раціонально використовувати усі наявні ресурси, поліпшувати фінансовий стан, уникати ризиків банкрутства. План інвестування, ґрунтуючись на довгостроковій стратегії розвитку підприємства, повинен передбачати:

- доцільність інвестування;
- інвестування найбільш рентабельних проектів;
- забезпечення найбільшої економічної вигоди з найменшим ступенем ризику.

Економічне обґрунтування залучення інвестицій повинно здійснюватися на основі порівняння таких критеріїв, як індекс інфляції, процентна ставка банківського кредиту, розмір дисидентів, норма рентабельності тощо.

Вагоме місце в системі контролінгу повинен займати внутрішньогосподарський контроль, який має здійснюватися у вигляді перевірки, господарського і службового розслідування, забезпечувати достовірність господарської й фінансової інформації суб'єкта господарювання. Внутрішньогосподарський контроль слід розглядати як невід'ємну частину загальної системи управління підприємством. Він покликаний виконувати контрольні функції залежно від мети і завдань, покладених на внутрішніх контролерів керівництвом підприємства [11]. Основними завданнями контролю в системі контролінгу повинно бути:

- забезпечення процесу прийняття ефективних управлінських рішень;
- запобігання появі помилок в оцінці активів, власного капіталу, доходів й витрат;
- контроль за виконанням планових показників;
- контроль за раціональним використанням матеріальних, трудових, фінансових й інвестиційних ресурсів тощо [12].

Одним з ефективних видів контролю за реальним розміром виробничих витрат може бути перманентна (постійна) інвентаризація [13]. Доцільність застосування перманентної інвентаризації в системі контролінгу визначається потребою у спостереженні за постійним рухом товарно-матеріальних цінностей на виробництві, які можуть надходити на підприємство у формі товару: насінневого матеріалу, устаткування, добрив, племінного поголів'я

тварин, тощо. Таким чином, перманентна інвентаризація може слугувати засобом одержання у постійному режимі потрібної базисної інформації, яка потрібна для прийняття ефективних управлінських рішень при здійсненні оперативного управління аграрним формуванням.

Головним завданням оперативного управління інвестиціями є здійснення контролю за своєчасним отриманням інвестицій з різних джерел та ефективністю їх використання підприємством.

Розробляючи модель системи оперативного управління інвестиційними потоками, необхідно враховувати інтереси держави, інвесторів та суб'єктів господарської діяльності. Неузгодженість та диспропорції між напрямками дій учасників інвестиційного процесу та відсутність системного підходу до управління інвестиційним капіталом у розвитку аграрного виробництва не сприятиме збільшенню обсягів інвестиційних потоків, покращенню привабливості та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Результативність управління інвестиційними потоками залежить від якості розрахунків потреб господарства в інвестиційних коштах, використання інноваційних розробок і рекомендацій вчених, застосування сучасних інформаційних технологій у системі управління господарством, підтримці взаємозв'язку з державними органами управління. Завдяки таким інноваційним системам як контролінг, державні управління можуть оперативно здійснювати контроль за вчасністю виконання договірних зобов'язань між усіма учасниками інвестиційного процесу та ефективності використання інвестиційного потенціалу аграрними формуваннями регіону, впливати на покращення інвестиційного клімату й зростання інвестиційної привабливості АПК.

З метою покращення якості управління інвестиціями у розвиток сільського господарства, координації взаємовідносин між інвесторами та отримувачами інвестицій, прозорості використання інвестиційного капіталу у регіонах доцільно створити спеціалізовані управлінські інститути, які б здійснювали управління інвестиційним потенціалом та інноваційно-інвестиційними програмами розвитку аграрного сектору економіки.

Література

1. Малік І.П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Київ, вип. 1(14), 2013. — С. 25–34.

2. Карнаушенко А.С. Переваги та недоліки лізингу як виду фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 11.
3. Hurenko, O. I., Alekseeva, H. M., Lopatina, H. O., & Kravchenko, N. V. (2017). Use of computer typhlotecnologies and typhlodevices in inclusive educational space of university. *Information Technologies and Learning Tools*, 61(5), С. 61–75.
4. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК. *Науково-виробничий журнал Бізнес-Навігатор*. 2009. №2 (17). С. 147–151.
5. Nataliia Havrysh, Larysa Zdanevych, Nataliia Myskova. Pedagogical training as a form of preparing the future professionals of preschool education / Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes / Edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Monograph 43. *Publishing House of University of Technology*, Katowice, 2021. P. 244–250.
6. Карпенко А.В. Формування інноваційного потенціалу регіону. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності* : Збірник наукових праць. Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2012. Вип. 1. Т. 1. С. 42–46.
7. Несторенко Т.П., Сердюк О.В. Методи оцінки ризику при прийнятті інвестиційних рішень у рекреаційній сфері. *Вісник Сумського національного аграрного університету*, серія “Фінанси і кредит”. 2010. № 2.
8. Buchkivska G. The use of information and communication technologies in the process of artistic and labor activities of future primary school teachers. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*. Ternopil: Ed. Department of TNPU, 2018. № 1. P. 39–46.
9. Ступак, О.Ю. Характеристика компонентів системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. *Наука і освіта*. 2019, № 4, 2019 / CLXXXI. С. 23–30.
10. Тарануха О.М., Амеліна Н.К., Формування інвестиційної привабливості підприємств. *Вісник Національного транспортного університету*. Київ: НТУ. 2012. В 2-х частинах. Ч. 1. С. 524–527.
11. Sherman M., Samchynska Y. Computer means to form professional competence of future ecologists and biologists in Ukraine. *Innovative scientific researches: European development trends and regional aspect: monograph / edited by authors* — 1st ed. — Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2020. — P. 447–468.
12. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород. 2019. Вип. 26. Ч.1. С. 24–29.

13. Березовська Л. Специфіка суб'єкт-суб'єктної взаємодії в професійній діяльності соціального працівника. *Modern Scientific Researches*. Yolnat PE, Minsk, Belarus, Issue № 11. Part 1. March 2020. P. 43–50.

14. Лисенкова І.П. Когнітивний підхід у дослідженні емоційної сфери. *Психологія і особистість*: Науковий журнал. 2018. № 2 (14). С. 59–69.

References

1. Malik IP. (2013). Trends in the development of the information economy in Ukraine. *Bulletin of the Eastern European University of Economics and Management*. Kyiv, issue 1 (14), P. 25–34.

2. Karnaushenko AS. (2013). Advantages and disadvantages of leasing as a type of financing of innovative activities of agricultural enterprises. *Efficient economy* №11.

3. Hurenko, O. I., Alekseeva, H. M., Lopatina, H. O., & Kravchenko, N. V. (2017). Use of computer typhlotecnologies and typhlodevices in inclusive educational space of university. *Information Technologies and Learning Tools*, 61(5), 61–75.

4. Petina LV. (2009). Ways to improve internal reporting and permanent inventory in management decisions at agricultural enterprises. *Research and production magazine Business Navigator*. № 2 (17). Pp. 147–151.

5. Nataliia Havrysh, Larysa Zdanevych, Nataliia Myskova. (2021). Pedagogical training as a form of preparing the future professionals of preschool education / Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes / Edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Monograph 43. *Publishing House of University of Technology*, Katowice. pp. 244–250.

6. Karpenko AV. (2012). Formation of innovation potential of the region. Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property: A collection of scientific papers. Mariupol: SHEI “PDTU”. Issue. 1. Vol. 1. Pp. 42–46.

7. Nestorenko TP, Serdyuk OV. (2010). Methods of risk assessment in making investment decisions in the recreational sphere. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, series “Finance and Credit” № 2.

8. Buchkivska G. (2018). The use of information and communication technologies in the process of artistic and labor activities of future primary school teachers. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk*. Series: Pedagogy. Ternopil: Ed. Department of TNPU. № 1. P. 39–46.

9. Stupak, O.Yu. (2019). Characteristics of the components of the system of formation of social activity of youth in civil society institutions. *Science and education*. 2019, № 4. CLXXXI. Pp. 23–30.

10. Taranukha OM, Amelina NK. (2012). Formation of investment attractiveness of enterprises. Bulletin of the National Transport University. Kyiv: NTU. In 2 parts. Part 1. p. 524–527.

11. Sherman M., Samchynska Y. (2020). Computer means to form professional competence of future ecologists and biologists in Ukraine. *Innovative scientific researches: European development trends and regional aspect*: monograph / edited by author. 1st ed. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”. p.447–468.

12. Borovik LV, Tanklevskaya NS. (2019). Conceptual principles of improving the investment policy of agricultural development. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Uzhhorod. № 26. Part 1. Pp. 24–29.

13. Berezovskaya L. (2020). The specifics of subject-subject interaction in the professional activity of a social worker. *Modern Scientific Researches*. Yolnat PE, Minsk, Belarus, Issue № 11. Part 1. March. pp. 43–50.

14. Lysenkova IP. (2018). Cognitive approach in the study of the emotional sphere. *Psychology and personality: Scientific journal*. № 2 (14). Pp. 59–69.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2021 р.